

*д.е.н., проф. Мороз О.В., к.е.н., доц. Карачина Н.П.
Вінницький національний технічний університет*

МОДЕЛЮВАННЯ ІДЕАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ЙОГО ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ

Теорія підприємства тривалий період є об'єктом детальних наукових досліджень з боку представників різних наукових шкіл. Значна увага до даного питання зрозуміла, тому що підприємство (в даному разі не розглядається питання відмінностей у трактуванні понять «фірма», «підприємство» та ін.) залишатиметься і надалі ключовим елементом будь-якої економічної системи.

У науковій літературі представлено різні підходи до трактування моделі ефективності інституту підприємства, що відображено у ряді публікацій, наприклад [1]. З числа інших, можливо виділити лише найпоширеніші підходи, такі як неокласичний, агентський, стейкхолдерський, контрактний, інституційний, механістичний, соціальний, ієрархічний, суспільний і т.д. На нашу думку, значна частина таких підходів є співзвучною за змістом. Враховуючи об'єктивні обмеження кожного з підходів, вважаємо, що раціональний зміст кожного з них може бути узагальненим у концепції аналізу підприємства на основі його поведінкових моделей. Ідеальний стан підприємства розглядається нами як максимізація ефективності його функцій, яка б мала – узагальнюючий – найвищий рівень економічної обґрунтованості таких функцій, згрупованих у певній моделі співвідношення внутрішніх елементів підприємства, його адекватній реакції на вплив зовнішнього середовища та здатності до самоорганізації. Хотіли б підкреслити те, що сутність таких моделей, а також можливості їх досягнення (тобто досягнення стану «ідеального» - потенційно найефективнішого - підприємства) можуть трактуватися, у сукупності із іншими критеріями і показниками, на основі використання категорії «модель поведінки підприємства», яка обґрунтовується нами, зокрема, у таких публікаціях [2-3].

Питання не є схоластичним, тому що, на нашу думку, сьогодні все більше проявляється феномен своєрідної реалізації моделі вітчизняного підприємства на постприватизаційному етапі його функціонування, де така модель не відповідає класичним ринковим канонам поведінки і водночас все більше видозмінюється порівняно із типом

підприємства адміністративно керованої економіки, зокрема, втрачаючи деякі позитивні риси і не набуваючи водночас альтернатив. У науковій літературі є досить багато публікацій, наприклад [4-5], на тему спірних наслідків реформ і відмінностей пострадянських економік, що може бути поясненим, як вважаємо, насамперед унікальністю поведінкових моделей підприємств на цьому просторі.

Загальний концептуальний висновок авторів даної публікації полягає у констатації необхідності побудови еволюції інституту підприємства в Україні на даному етапі на платформі фундаментального процесу не тільки і не стільки ринкової адаптації, скільки формування підприємства нового – постіндустріального – типу. Натомість, як засвідчили результати наших досліджень на прикладі машинобудівних підприємств Вінниччини, реальні сценарії поведінки останніх на постприватизаційному етапі найчастіше представляла собою шлях деградації чи згорання значної частини соціальних та економічних функцій, що можна пояснити як об'єктивними і суб'єктивними чинниками, так і інституційною своєрідністю вітчизняних підприємств. За своєю сутністю це означало перехід від виробничої до рентоорієнтованої поведінки в рамках своєрідної захисної моделі, тобто такої, що побудована не на засадах економічної ефективності, а досягнення певного рівня безпеки активів від «ворожого» (у сприйнятті нових власників підприємств) зовнішнього впливу.

Очевидним є те, що вище зазначене представляє собою вихідні умови для постановки задачі дослідження, метою якого є розроблення моделі управління ефективністю сучасного вітчизняного підприємства.

Література

1. Клейнер Г.Б. Эволюция институциональных систем / Г.Б. Клейнер; ЦЭМИ РАН. – М.: Наука, 2004. – 240 с.
2. Карачина Н.П. До питання моделювання економічної поведінки підприємств // *Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. Випуск 235.* - Дніпропетровськ: ДНУ, 2008. - С. 757-763.
3. Карачина Н.П. Економічна поведінка: еволюційний аспект в історії наукових течій // *Матер. V Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції «Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив».* <http://www.intkonf.org>
4. Стиглиц Дж. Куда ведут реформы? К десятилетию начала переходного периода // *Вопросы экономики.* - №7. – 1999. – С.14-17.
5. Щербак В. Аналіз глобалізаційного циклу на засадах політекономічної практики // *Економіка України.* – 2009. - №1. - С.82-91.